

Integrální ochrana ovocných rostlin

BEDŘICH ZELENÝ, PRAHA

V poslední době se hlavně v zahraniční odborné literatuře hodně mluví o integrální ochraně rostlin. Co je integrální ochrana a jaké jsou její cíle?

Díváme-li se kriticky na ochranu rostlin, v našem případě na ochranu ovocných rostlin, dojdeme k závěru, že se dříve a částečně i dosud považuje za její jediný cíl zabít chemickým zásahem škodlivého činitele bez ohledu na biocenózu, člověka a často i ošetřované rostliny. Toto období, které u nás teprve nyní dozrívá, dalo by se nazvat obdobím brutální ochrany rostlin. Při moderní ochraně ustupuje škodlivý činitel (pathogen) poněkud do pozadí a hlavní pozornost se soustřeďuje na postiženou rostlinu, lékařsky řečeno na pacienta. Integrální ochrana žádá vyřazení škůdců a chorob nejen chemickými, ale i biologickými a jinými prostředky, a to vždy s ohledem na ošetřovanou rostlinu, na člověka jako na výkonný orgán při aplikované ochraně a konzumenta zemědělských produktů z ošetřovaných rostlin, a na pospolný život zvířat a rostlin (biocenózu). Je tedy patrné, že nároky na moderní ochranu a samozřejmě i na moderní chemické přípravky jsou mnohem všestrannější a přísnější než byly dříve.

Chemická ochrana není alfou a omegou ochrany, jak to mnoho ovocnářů, hlavně však zahrádkářů, dosud myslí. K použití chemických přípravků v boji proti parazitům sáhneme jen tehdy operativně nebo preventivně, nemáme-li pro tento účel jiné prostředky. Čteme nebo slyšíme často, že západní ovocnáři stříkají stromy 10–12krát, někdy dokonce vícekrát, a se závistí se díváme na jejich výkon. Není to ideální stav. Naši snahou musí být naopak vrhat na ošetřované stromy co nejméně chemikálií, nestříkat tedy naslepo, ale zaměřeně. Proto má dobrá signalizační služba takový význam při zamezování zbytečného mrhání pesticidy. Naše postřikové plány, které se hodně opírají o západní zkušenosti, k tomu poněkud svádějí a je proto nutné znovu upozornit, že mají jen informativní charakter a je vždy třeba ochranu přizpůsobit lokálním poměrům, a nezapomenout, že naše klimatické podmínky jsou odlišné od těch na evropském západě, například ve Francii, Holandsku, Švýcarsku atd. Dříve se viděl ideál chemického přípravku v takovém preparátu, který hlava nehlava zabíjí všechno. Nyní se takových přípravků vyvarujeme a podle možnosti jich nepoužíváme, abychom zbytečně nenarušili biocenózu, především neohrozili včely a jiný užitečný hmyz. Moderní fytotherapeutika žádá přípravky se selektivním účinkem na určitého škůdce nebo na omezený okruh škůdců a podle možnosti omezí ochranný boj na činitele, který průkazně škodí. Jde-li například o ochranu proti strupovitosti, budeme stříkat jen vhodným fungicidem a nebudeme jej zbytečně z pilnosti nebo opatrnosti kombinovat s nějakým insekticidem, abychom neohrožovali vše živé na stromech, které nám neškodí. Vzhledem k těmto poznatkům se díváme například nyní kritičtěji na účelnost zimních postřiků a na použití chlorovaných uhlovodíků jako je DDT nebo obzvláště přípravky obsahující jako účinnou látku HCH.

Velmi významným faktorem integrální ochrany je šetření biocenózy, především včel. Proto se toxicnost chemických přípravků na včely vyjadřuje dokonce číselně, abychom měli možnost si při přibližně stejné účinnosti vybrat přípravek nejméně nebezpečný pro včely. Jde se i tak daleko, že se dává přednost přípravkům jedovatým pro člověka před přípravky jen zdraví škodlivými, jsou-li pro včely méně nebezpečné. Uvažuje se tak, že člověk se může bezpečně chránit při použití jedovatých látek, nikoliv však včely proti zásahům lá-

tek, které jsou pro ně jedovaté. Látky jedovaté jsou pro včely toxické i delší dobu po použití (typické u HCH-přípravků!), kdežto látky, které jsou pro včely jen škodlivé, nejsou pro ně po zaschnutí – po inkorporaci do rostliny – již nebezpečné. Integrální ochrana se velmi strážlivě a rozumně dívá na tento problém a často ignoruje výskyty parazitů. Tak například nepovažuje za nutné zvláště hubit mšici krvavou, ale pouze v rámci obvyklých postřiků proti sviluškám, obalečům a pilatkám. Jinak přenechává boj proti vlnatce krvavé užitečnému hmyzu a ptactvu, které při tom lépe osvědčuje než zahrádkář, který každou zjištěnou kolonii ihned maže petrolejem nebo jinými, často pochybnými látkami nebo jejich kombinacemi. Totéž platí při hubení listových mšic v některých případech, například na rybízu, kde škody bývají zpravidla ekonomicky bezvýznamné a dají se napravit řezem. Necháme tu mšice na udržování stavu užitečného hmyzu, který stejně nevolky silně redukuje nutnými postřiky ovocných stromů proti významnějším škůdcům. Také při ochraně proti parazitním houbám se může leckdy chemické ošetření nahradit nebo doplnit prostě řezem. Strom s probranou řídkou korunou vyžaduje nesporně méně postřiků proti strupovitosti než stromy s přehoustlou korunou. Podobné je to při boji proti padlí jablonoému (i proti americkému padlí angreštového), kde často řezem získáme víc než postřikem.

Integrální ochrana rostlin v užším pojetí má za úkol nejen hubit škodlivé činitele chemickými přípravky, ale i dokonale využít přirozené faktory, šetřit biocenózu, zdraví člověka, který chemickými přípravky ošetřuje i zdraví spotřebitele, který konzumuje produkty z ošetřovaných rostlin.

Integrální ochrana v ovocnářství v širším pojetí má přihlížet ke všem předpokladům, které slouží k tomu, aby ovocné rostliny byly zdravé, co nejvýhodnější a tím ekonomicky nejefektivnější. V ovocnářství začíná taková ochrana již při založení sadu nebo zahrady volbou pozemku, a to i z hlediska klimatického, jeho přípravou, výběrem stromového materiálu pro výsadbu sadu, atd. Později je při tomto stupni ochrany velmi důležitá souhra výživy a ochrany.

Vzhledem k integrální ochraně rostlin se v posledních letech v západním ovocnářství vypracovaly modifikované postřikové plány, v nichž se do krajnosti snižuje počet insekticidních postřiků, které především narušují biocenózu (život užitečného hmyzu), kdežto počet celkem neškodných fungicidních zásahů zůstává nezměněn. V uvedených plánech během vegetační doby se setkáváme jen se 3–4 insekticidními postřiky a 6–7 fungicidními zásahy. Insekticidní postřiky jsou především zaměřeny proti obaleči jablečnému nebo švestkovému, u třešní proti vrtuli, dále na zimní (nebo předjarní) postřik nebo na ochranu proti pilatkám po odkvětu.

K myšlence řešit ochranu rostlin integrálně dala nesporně silný podnět americká spisovatelka Rachel Carson (zemřela 1963) svou knihou „Silent spring“ (Mlčí jaro), která před několika lety způsobila velký rozruch v USA a i jinde v kapitalistickém světě. Ačkoliv autorka ve své knize líčí zaujatě, přehnaně i za použití pseudo-vědeckých podkladů téměř fantastickým způsobem hrozné následky zintenzívněvaného chemického boje na tvárnost přírody, přispěla k poznání, že „chemie“ není jediným prostředkem v boji proti škodlivým činitelům rostlin a že má při tom své hranice. Jejich stanovení přísluší naší vědě a našemu výzkumu, které mohou tento problém snadněji a objektivněji řešit než je tomu v kapitalistickém hospodářství.

Získávejte další čtenáře našeho časopisu!

Používejte našich inzertních služeb!